

Del concepte de «glotofàgia» i la llengua entesa com a recurs polític subversiu i de resistència

Sheila Marín i Garcia

Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona

Les llengües majoritàries i dominants són defensades habitualment sota el paraigua de la modernitat i el progrés. Les llengües regionals o minoritzades, en canvi, són vistes com a fenòmens del passat tradicionalista i fins i tot reaccionari. Així, el progrés social s'obre camí a través de les llengües dominants a nivell mundial, en un altre fenomen dependent de la deriva globalitzada que domina el quefer general d'aquest segle XXI.

Sorgeix, aquí, un camp de treball, el de la sociolingüística del conflicte, que veu la lluita entre llengües dominadores i dominades com a conflicte social. Seguint una lògica foucaultiana, aquesta dominació, progressiva i subtil en l'actualitat, respon a una violència simbòlica de les classes dominants que no necessiten exercir la violència física explícita per mantenir el seu poder hegemònic.

L'obra *Lingüística i colonialisme. Breu tractat de glotofàgia*, de Louis-Jean Calvet (1974), ha esdevingut un referent en l'estudi del colonialisme lingüístic. L'autor parla de «glotofàgia» per definir processos i dinàmiques que varen fer servir els colons per tal de minoritzar i fer desaparèixer les llengües indígenes originàries; la imposició de poder i dominació a través de la llengua dels colonitzadors. Calvet parla

de l'establiment de relacions piramidals i jerarquitzades entre llengües i argumenta que la teoria lingüística va estar al servei de la política colonial de l'època (entre els segles XVI i XIX). Així, conceptes teòrics desenvolupats pels lingüistes donaven suport ideològic a les pràctiques colonialistes. Paradigmàtica és la distinció teòrica entre «dialecte» i «idioma», sorgida sota aquesta ideologia colonial.

L'autor comença a parlar de llengües «dominants» i «dominades», una distinció que s'ha presentat en el marc teòric de la sociolingüística crítica. Calvet prefereix utilitzar el concepte d'«organització social lingüística» en lloc del de llengua, per parlar de la seva dimensió de superestructura. Aquest concepte d'«organització social lingüística» fa referència als

El progrés social s'obre camí a través de les llengües dominants a nivell mundial, en un altre fenomen dependent de la deriva globalitzada que domina el quefer general d'aquest segle XXI.

efectes que el poder té sobre la llengua (concepte d'estudi principal de la sociolingüística crítica).

La llengua pot esdevenir una dinàmica d'exclusió social a través del colonialisme lingüístic que explica Calvet. És mitjançant aquesta idea que s'entén la categorització de les llengües com a superestructures. El colonialisme lingüístic té, segons Calvet, dues vies d'acció: d'una banda, trauria la llengua que ha de ser dominada de les esferes de poder; d'altra banda, també seria necessari expulsar d'aquestes esferes de poder els parlants d'aquesta llengua.

La llengua pot esdevenir una dinàmica d'exclusió social a través del colonialisme lingüístic que explica Calvet.

Calvet diferencia, també, entre dos tipus de glotofàgia. La primera seria vertical, ja que fa referència a la classe social. Així, es començaria a observar la desaparició o l'abandó progressiu de la llengua dominada en les classes socials altes. Per tant, de mica en mica, la llengua originària quedaria relegada a les classes baixes, i això trauria estatus cultural a l'idioma. Posteriorment, vindria la glotofàgia horitzontal, que ja no tindria a veure amb qüestions de classe, sinó geogràfiques, que estén el domini de la llengua dels colons arreu del territori.

Interessant és també l'anàlisi que fa l'autor del concepte de «préstec lingüístic». Des de les teories

lingüístiques hegemòniques, es justifica el préstec de llengües dominants a les llengües indígenes en tant que s'entén que aquestes últimes són incapaces d'explicar el món modern a través del llenguatge; així, necessiten agafar prestats vocables de la llengua dominant. D'altra banda, l'autor assenyala que quan el procés és a la inversa, aquestes teories tradicionals no qualifiquen de mancades o incapaces

les llengües dominants que extreuen vocables de llengües minoritàries. Aquest seria un exemple paradigmàtic de com les explicacions lingüístiques estan basades en la ideologia colonialista.

Finalment, Calvet fa una proclama defensant que la qüestió lingüística no pot ser relegada a un segon terme davant la lluita política; ans al contrari, l'autor considera que si es posterga la lluita lingüística, aquesta serà abandonada i ningú no se'n farà càrrec *a posteriori*. Critica els posicionaments d'esquerres per haver descartat els problemes lingüístics en els idearis revolucionaris i llibertaris. De fet, Calvet defensa que les llengües originàries dels colonitzats han de ser una arma política subversiva, de resistència.

Proposo recollir aquesta última idea, i utilitzar la defensa de la nostra llengua com a acció política de resistència. Som-hi! █

Notes:

- Es parla de llengua «minoritzada» i no de «minoritària» per explicitar el fet que no són idiomes parlats per un grup reduït de persones (de vegades, també és així), sinó que són llengües que han patit processos de dominació per part d'altres idiomes més potents, i que el seu ús i la seva disseminació geogràfica, doncs, han quedat reduïts.
- «Gltofàgia» és un concepte equivalent al de genocidi lingüístic.